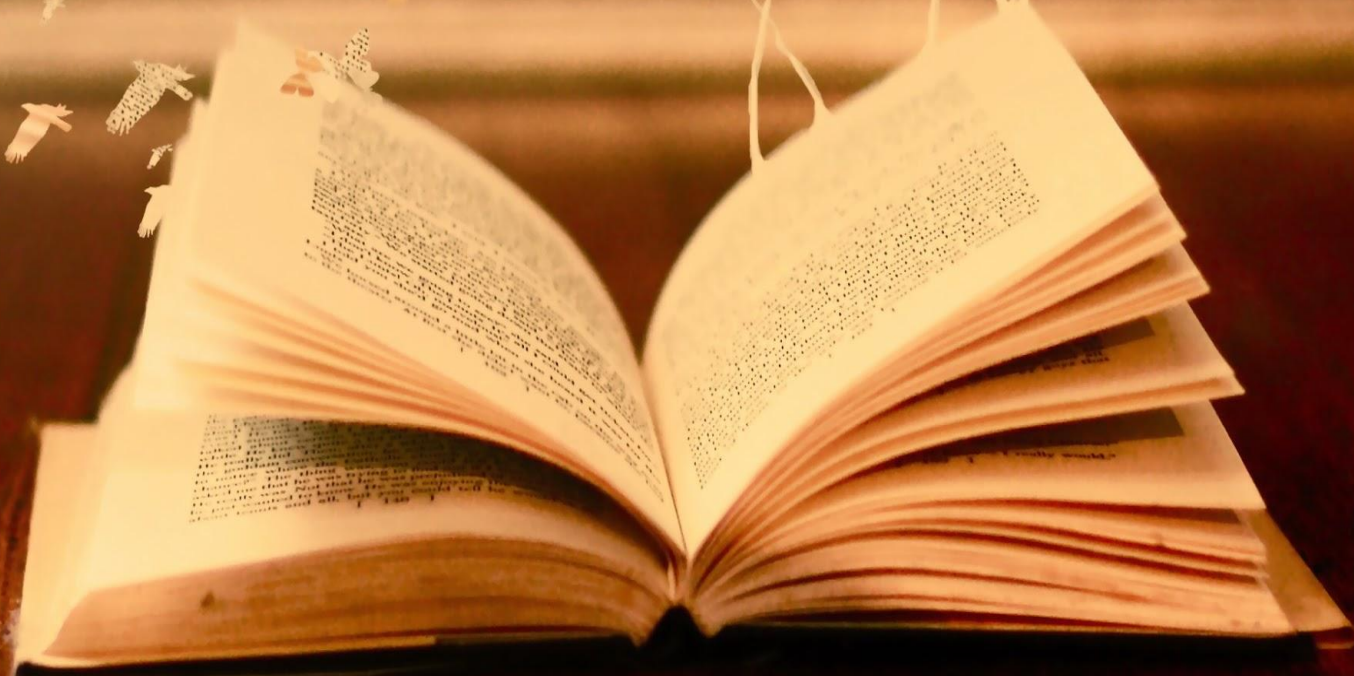

багатство і різноманіття мовлення

Багатство мовлення - це використання великої кількості мовних одиниць (слів, словосполучень, речень), які відрізняються за смислом і будовою.

Різноманітність мовлення - використання різних мовних засобів для вираження однієї і тієї ж думки.

«Мова – духовне багатство народу»

В. Сухомлинський

Українська мова – багата й різноманітна, а мовлення кожної людини може бути багатим і бідним, різноманітним чи одноманітним. Багатство й різноманітність мовлення залежить від того, хто є мовець: весь народ чи окрема осо-ба, дитина чи доросла людина. Великий вплив на багатство та різноманітність мовлення мають його стиль, сфера спіл-кування тощо.

**Багатство мовлення –
використання мовцями великої
кількості мовних одиниць**

**Розрізняють мовлення багате і
бідне.**

**Багатство мовлення
визначається інформативністю.**

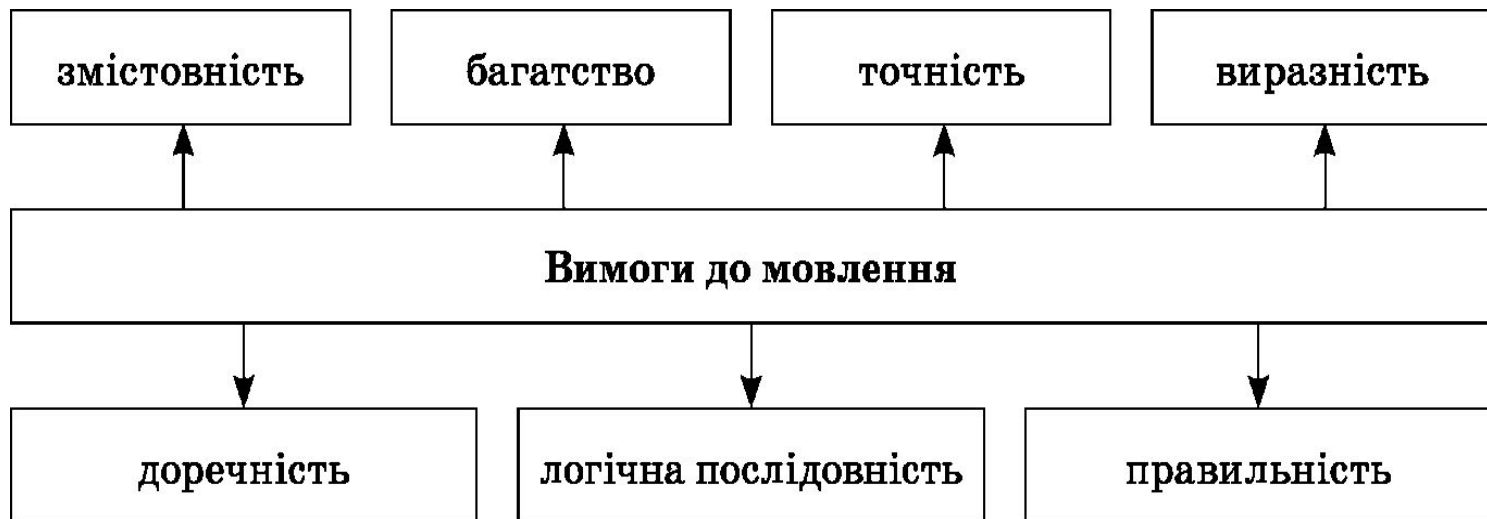

В українській мові існують семантичні групи слів (омоніми, синоніми, антоніми), багатозначні й однозначні, абстрактні й конкретні, застарілі й новоутворені слова, що становлять її багатство. Виражаючи думку, мовець може використати різноманітні засоби залежно від знання мови, ерудиції, стилю висловлювання.

Умови багатства і різноманітності мовлення такі:

- 1) багатство словникового запасу кожної людини;
- 2) уміння використовувати у своєму мовленні різні мовні засоби;
- 3) уміння інтонувати мовлення;
- 4) постійне удосконалення і збагачення власного мовлення.

Джерелами багатства й різноманітності мовлення є: лексичні, фразеологічні, словотворчі, граматичні, стилістичні ресурси мови, які склалися мовною практикою всіх попередніх поколінь носіїв цієї мови і які збагачуються з розвитком суспільства.

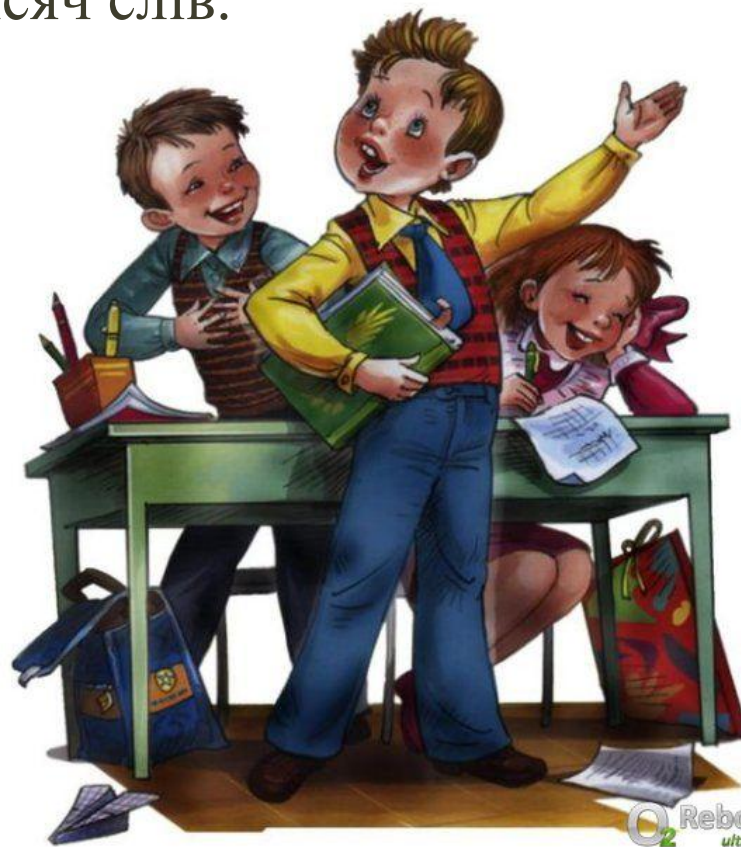
Висока культури мови означає володіння багатством мови, уникнення у мовній практиці газетних штамтів, канцеляризмів, діалектизмів, досягнення такої усної і писемної форми спілкування, яка б найповніше, найточніше передавала зміст думки.

Багатство й різноманітність висловлювання (тексту) забезпечують синтаксичні конструкції, наприклад: дієприкмет-никовий, дієприслівниковий звороти й підрядні речення, пря-ма й непряма мова, варіанти граматичних форм, наприклад, майбутній час: буду читати – читатиму, наказовий спосіб: читайте – читали б тощо.

Про багатство мовлення судять насамперед за його лексичним складом. Середній запас слів у добре освіченої людини становить 6-9 тисяч, тлумачний словник української мови містить понад 130 тисяч слів, а в на родній скарбниці - 200 тисяч слів.

ОСНОВНІ ОЗНАКИ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ

Правильність – це унормування мови на орфоепічному, лексичному, фразеологічному, словотворчому та стилістичному рівнях.

Точність – добір слів і речень з метою якнайточнішої передачі змісту висловлювання.

Змістовність – повне розкриття думки без зайвих слів.

Чистота мовлення – це уникнення ненормативних елементів у мові (просторіччя, суржик, діалектизми, жаргонізми, арготизми), мовних дефектів.

Багатство мовлення (різноманітність) – використання різноманітних мовних засобів, уникнення повторень слів, однотипних конструкцій.

Логічність – це правильність смислових зв'язків між словами і реченнями в тексті.

Послідовність – виправданий планом висловлювання виклад теми.

Доречність – урахування адресності висловлювання, його сприйняття слухачем, читачем.

Виразність – добір слів і речень з метою якнайточнішої передачі думки.

Образність – оригінальність висловлювання, добір синонімічних відповідників, уникнення однотипності вираження думок.

Основні вимоги до культури мовлення

Якості мовлення	Правила мовлення
Змістовність	Продумувати тему й основну думку висловлювання; підпорядковувати матеріал темі й основній думці; говорити й писати лише те, що добре відомо; не говорити й не писати зайвого
Логічна послідовність	Говорити й писати послідовно, забезпечувати смислові зв'язки між словами і реченнями в тексті, систематизувати дібраний матеріал
Багатство мовних засобів	Використовувати різноманітні мовні засоби (слова, словосполучення, речення), уникати невиправданого повторення слів, однотипних синтаксичних конструкцій
Виразність	Добирати слова й будувати речення так, щоб якнайкраще передати думку, бути оригінальним у висловлюванні
Точність	Знати предмет мовлення й закони літературної мови, добирати слова й будувати речення так, щоб найточніше передати зміст висловлювання, правильно використовувати багатозначні слова, синоніми, омоніми, антоніми, пароніми, фразеологізми
Доречність	Ураховувати адресата висловлювання, як буде сприйняте сказане, за яких обставин відбувається спілкування
Правильність	Дотримуватись орфоепічних, лексичних, фразеологічних, словотворчих, граматичних, орфографічних, пунктуаційних та стилістичних правил літературної мови

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА

1. Вивчати мову і читати тексти вголос із дотриманням нормативних вимог.
2. Користуватися словниками, довідниками й посібниками.
3. Вивчати твори художньої літератури напам'ять, збагачуючи словниковий запас і черпаючи багатство з народної творчості.
4. Не говорити швидко, дотримуватися пауз і мелодики мовлення.
5. Вивчати мовлення майстрів слова.
6. Виробляти в собі навички мовленнєвого самоконтролю і самоаналізу.
7. Намагатися систематично записувати власні думки й цікаві спостереження, робити перекази з однієї мови на іншу з метою уникання помилок (суржику, кальки).
8. Оволодівати різними стилями мовлення (як усного, так і писемного).

Розрізнення мови та мовлення

Культура мови – галузь мовознавства, що займається утвердженням норм на всіх мовних рівнях.

Культура мови невіддільна від практичної стилістики, яка досліджує і визначає оптимальність вибору тих чи інших мовних одиниць залежно від мети і ситуації мовлення.

Культура мовлення – передбачає дотримання мовних норм вимови, наголосу, слововживання і побудови вислову, точність, ясність, чистоту, логічну стрункість, багатство і доречність мовлення, а також дотримання правил мовленнєвого етикету.

Умови досягнення культури мовлення

Оформляти і виражати думки треба адекватно до предметів і явищ, відповідно до понять.

Постійно здійснювати самоконтроль за мовленням, працювати над подоланням суржик у мовленні.

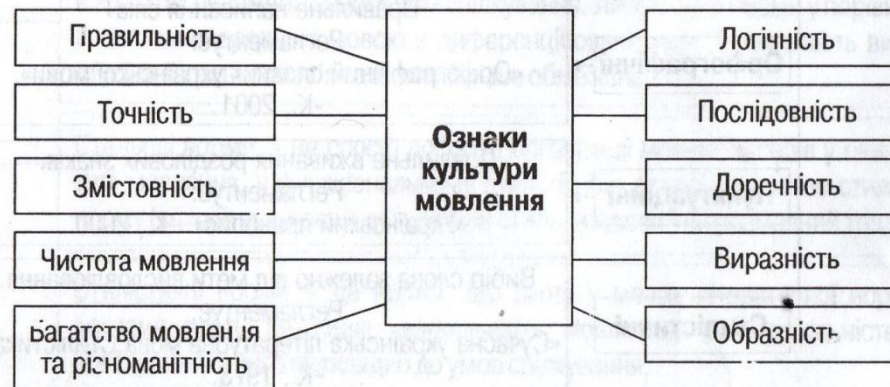
Культивувати нормативне мовлення в усному та писемному різновидах мови.

Дотримуватися вимог щодо стилю і жанру текстів, умов середовища і колориту спілкування.

Виховувати у себе потребу постійно користуватися словниками та іншими довідниковими джерелами.

Роз'яснювати суть примітивізму і безкультур'я людини, яка чинить спротив сповідуванню норм літературного мовлення.

Основні ознаки культури мовлення

Отже, багатство мовлення різноманітне і залежить від різних його складових — від багатства лексичного, граматичного, синтаксичного, інтонаційного, від організації й динаміки мовних засобів у мовленні, інформаційної насиченості. Для цього потрібно творцям знати добре закони мови і виробляти їхнє застосування.

Дякую за увагу!

